

Wijziging Rangschikkingsbesluit Natuurschoonwet 1928

Mr. Chantal Kolk, datum 08-11-2019

Datum

08-11-2019

Auteur

Mr. Chantal Kolk^[1]

Folio weergave

[Download gedrukte versie \(PDF\)](#)

JCDI

JCDI:ADS94815:1

Vakgebied(en)

Belastingrecht algemeen (V)

De Natuurschoonwet 1928 is naar aanleiding van een motie in de Tweede Kamer geëvalueerd. In het evaluatierapport wordt geconcludeerd dat de Natuurschoonwet 1928 van groot belang is voor de instandhouding van natuurschoon op landgoederen. Aanbevolen wordt dat voor een effectieve werking van de wet het ook nodig is om het Rangschikkingsbesluit Natuurschoonwet 1928 op onderdelen aan te passen. Op 8 juli 2019 is het concept Besluit wijziging van het Rangschikkingsbesluit 1928 (Concept) ter consultatie voorgelegd.

Doel Natuurschoonwet

De Natuurschoonwet 1928 (NSW) heeft tot doel versnippering van eigendom en aantasting van landgoederen te voorkomen. Door middel van fiscale faciliteiten worden eigenaren van landgoederen gestimuleerd een bijdrage te leveren aan het behoud van het natuurschoon en cultureel erfgoed, om landgoederen open te stellen voor publiek en natuur en bos op landgoederen te ontwikkelen en beheren.

Het Rangschikkingsbesluit Natuurschoonwet 1928 (Rangschikkingsbesluit) bevat de voorwaarden waaraan landgoederen moeten voldoen om te kunnen worden aangemerkt als een NSW-landgoed. Het concept werkt de aanbevelingen van de evaluatie van de NSW en de kabinetsreactie daarop uit in een nieuwe regeling. Belanghebbenden hadden op grond van een internetconsultatie de mogelijkheid tot 19 augustus 2019 te reageren op het Concept en diverse stakeholders hebben van deze mogelijkheid gebruikgemaakt. In dit artikel ga ik in op de voorgestelde wijzigingen van het Rangschikkingsbesluit.

Definitie buitenplaats

Een historische buitenplaats is een onroerende zaak met daarop gelegen een in oorsprong versterkt huis, kasteel, buitenhuis of landhuis, eventueel met bijgebouwen, met een architectonisch daarmee verbonden historische tuin of een historisch park van ten minste één hectare, waarvan de aanleg dateert van vóór 1850 en herkenbaar aanwezig is. In het Concept wordt dit jaartal gewijzigd in 1900, omdat ook na 1850 buitenplaatsen zijn aangelegd die beschouwd kunnen worden als historische buitenplaatsen.

Definitie natuurterreinen

Onder de definitie 'natuurterreinen' in het Rangschikkingsbesluit is een opsomming van specifieke terreinen opgenomen. In het Concept vervalt deze opsomming en wordt de invulling van het begrip 'natuurterreinen' gedelegeerd naar een ministeriële regeling. In deze regeling zal aansluiting worden gezocht bij de Index Natuur en Landschap. Deze index is een door verschillende overheden gedeelde wijze van beschrijven van typen natuur, agrarische natuur en landschap in Nederland en wordt door de provincies gebruikt als basis voor hun natuurbeheerplannen. De Index Natuur en Landschap vervangt eerdere wijzen van beschrijven of typeren en integreert ook de habitattypen van Natura2000. Dit zou tot minder discussie tussen overheden en beheerders moeten leiden.

Ontwikkeling landbouwgrond naar natuurterrein

De mogelijkheid om landbouwgronden te rangschikken die overeenkomstig een natuurinrichtingsplan nog moeten worden ontwikkeld tot natuurterrein komt te vervallen. In de toelichting op het Concept is als reden vermeld dat de overeenkomstig een natuurinrichtingsplan gerealiseerde natuur niet in alle gevallen optimaal is in termen van kwantiteit en kwaliteit of inpassing in het landschap. Zodra de natuurterreinen daadwerkelijk gerealiseerd zijn, kan de eigenaar in aanmerking komen voor de fiscale faciliteiten. Het is daardoor niet meer mogelijk bij de verkrijging van de gronden een beroep te doen op de NSW-vrijstelling van overdrachtsbelasting. De ontwikkeling van nieuwe natuurterreinen zou daardoor gefrustreerd kunnen worden.

Voldoende substantie natuur

Natuur op nieuwe en bestaande landgoederen moet in termen van kwantiteit en kwaliteit voldoende substantie hebben om een bijdrage te kunnen leveren aan het natuurschoon op landgoederen. In het Concept is als eis opgenomen dat natuur een aaneengesloten oppervlakte van minimaal 0,5 hectare omvat. In de toelichting op het Concept is aangegeven dat daarmee moet worden gewaarborgd dat de aanwezige natuur voldoende robuust is om te voldoen aan de doelstelling van de NSW. In reactie op het Concept heeft een aantal belanghebbenden aangegeven dat de minimumoppervlakte onvoldoende rekening houdt met de ecologische waarde van kleine landschapselementen. Het is de vraag welke gevolgen deze wijziging voor de voor de biodiversiteit belangrijke kleinere elementen heeft.

In het buitenland gelegen landgoederen

De in het Beleidsbesluit van 8 september 2015 opgenomen nadere eisen ter bepaling of een in het buitenland gelegen landgoed onderdeel vormt van het Nederlands cultureel erfgoed worden opgenomen in het Rangschikkingsbesluit.

Gezamenlijke rangschikkingen (aanleun- en samenwerkingsrangschikking)

In het Concept is een eis opgenomen dat de oppervlakte van een landgoed tussen de 1 en 5 hectare voor ten minste 50% bezet moet zijn met houtopstanden of natuurterreinen. In de toelichting op het Concept is vermeld dat uit de evaluatie is gebleken dat deze categorie landgoederen een relatief kleine bijdrage levert aan het natuurschoon. Met het opnemen van deze eis wordt gewaarborgd dat deze landgoederen daadwerkelijk een bijdrage leveren aan het natuurschoon. Voor landgoederen die niet groter zijn dan 1 hectare en bezwaard zijn met een beperkt recht van erfpacht of vruchtgebruik, is in het Concept als voorwaarde voor rangschikking opgenomen dat de hoofdgerechtigde van het betrokken landgoed de eigendom heeft van de hieraan grenzende onroerende zaak die als landgoed is aangemerkt.

Golfbanen

Op grond van het Concept komen landgoederen met één of meer golfbanen uitsluitend in aanmerking voor rangschikking, indien de oppervlakte van iedere golfbaan voor ten minste 50% is bezet met natuurterreinen of houtopstanden. Voor het overige deel van de onroerende zaak blijft de eis gelden dat ten minste 30% bezet is met houtopstanden of natuurterreinen. Een aantal belanghebbenden heeft in reactie op het Concept opgemerkt dat een definitie van 'golfbaan' wenselijk zou zijn. Daarnaast wordt opgemerkt dat door deze wijziging de golfbaan een groter deel van het landschap zal beslaan.

Omzoming van landbouwgronden

In bepaalde landschappen, in het bijzonder waardevolle open (cultuur)landschappen, wordt de verplichte omzoming van landbouwgronden met houtopstanden in het Concept verruimd met de mogelijkheid de omzoming te realiseren in de vorm van natuurterreinen. Hiermee komt het kabinet tegemoet aan de aanbeveling uit de evaluatie om de omzomingseisen af te stemmen op het landschapstype. De huidige omzomingseis verhindert vaak dat landbouwgronden in de rangschikking worden meegenomen. In de toelichting op het Concept is vermeld dat het aan de landgoedeigenaar is om ten genoegen van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit aan te tonen dat omzoming door natuurterreinen beter passend is binnen het landschap.

Kampeerterreinen

In art. 6 Rangschikkingsbesluit is bepaald dat kampeerterreinen onder bepaalde voorwaarden zijn toegestaan, omdat deze vorm van gebruik geen inbreuk maakt op het natuurschoon. De grootte van en het aantal kampeerterreinen is gerelateerd aan de totale oppervlakte van het landgoed. Gebleken is dat het voorkomt dat landgoederen worden gesplitst om meer

kampeertreinen of omvangrijkere kampeertreinen mee te kunnen rangschikken. Om te voorkomen dat het doel van de NSW om versnippering van landgoederen te voorkomen wordt ondergraven, is met het Concept geregeld dat geen sprake is van verstoring van de natuurbeleving door kampeertreinen die zodanig goed opgenomen worden in het landschap.

Overgangsrecht

De beoogde datum van inwerkingtreding van het nieuwe Rangschikkingsbesluit is 1 januari 2021. Er geldt een overgangsperiode van 10 jaar voor landgoederen die al gerangschikt waren vóór de inwerkingtreding van het nieuwe Rangschikkingsbesluit en voor landgoederen waarvoor een verzoek tot rangschikking is ingediend vóór inwerkingtreding van het nieuwe Rangschikkingsbesluit.

Het overgangsrecht is echter niet van toepassing indien het landgoed een andere eigenaar krijgt, behalve als het wordt verkregen door vererving of een verdeling van een gemeenschap of nalatenschap. Daarnaast vervalt het overgangsrecht vanaf het moment dat een perceel aan het landgoed wordt toegevoegd. Tot slot vervalt het overgangsrecht wanneer het landgoed niet meer voldoet aan de voorwaarden van het Rangschikkingsbesluit die gelden tot en met 31 december 2020. De wijziging van het nieuwe Rangschikkingsbesluit zal niet voor alle landgoedeigenaren tot een wijziging van hun huidige aanmerking als NSW-landgoed leiden. De termijn van 10 jaar is ruim waar het de fysieke inrichting van het terrein betreft. Niet alle landgoederen (met name landgoederen waarop golfbanen zijn gelegen en landgoederen kleiner dan 1 hectare) zullen aan het nieuwe Rangschikkingsbesluit aangepast kunnen worden. Het gevolg daarvan is dat deze landgoederen per 31 december 2030 aan de rangschikking worden onttrokken. Landgoedeigenaren die in het verleden een beroep hebben gedaan op de fiscale faciliteiten van de NSW met daaraan verbonden een instandhoudingseis (overdrachts-, schenk- en/of erfbelasting) kunnen met een naheffing worden geconfronteerd. Een compensatieregeling voor deze landgoedeigenaren ontbreekt. Het zou redelijk en billijk zijn dat er voor deze eigenaren een regeling komt, omdat zij ten tijde van het doen van een beroep op de fiscale faciliteiten niet hebben kunnen anticiperen op de nieuwe regels.

Economische dragers

Bij de behandeling van de kabinetsreactie door de Tweede Kamer is een motie aangenomen waarin het kabinet wordt verzocht in overleg met belanghebbenden oplossingen te zoeken voor maatwerk voor economische dragers op landgoederen. Uit gesprekken met belanghebbenden is gebleken dat een algemene regel om te beoordelen of economische dragers passend zijn binnen de NSW niet wenselijk is. Van geval tot geval zal beoordeeld moeten worden of een economische drager inbreuk maakt op het natuurschoon.

In meer reacties op het Concept wordt met verbazing gereageerd op de in de toelichting op het Concept opgenomen stelling dat het Rangschikkingsbesluit veel ruimte biedt om economische dragers op landgoederen toe te staan. In het verleden zijn in de praktijk weinig nieuwe economische dragers toegestaan. De rangschikbaarheid van golfbanen en opstallen (reeds drastisch ingeperkt door de uitspraak van de Raad van State van 15 november 2017, ECLI:NL:RVS:2017:3128) wordt in het Concept verder ingeperkt.

Effectiviteit NSW

De evaluatie van de NSW heeft zich grotendeels gericht op de rangschikkingsbepalingen en niet op de effectiviteit van de NSW. In diverse reacties op het Concept wordt in dit verband bijvoorbeeld aandacht gevraagd voor het arrest van de Hoge Raad van 27 november 2009 (ECLI:NL:HR:2009:BI1183) over de NSW-faciliteit voor de erfbelasting. In de desbetreffende procedure werden op grond van de wettelijke verdeling alle bezittingen, waaronder een NSW-landgoed, van rechtswege in eigendom toegedeeld aan de langstlevende echtgenote onder de verplichting de schulden voor haar rekening te nemen. De kinderen verkregen een niet opeisbare vordering ter grootte van hun erfdeel op hun moeder. De waarde van het landgoed is in deze vorderingen verdisconteerd. Hoewel advocaat-generaal mr. R.L.H. IJzerman in zijn conclusie heeft gesteld dat de bedoeling van de wetgever met de NSW 'de bevordering van het in stand houden dan wel het creëren van natuurschoon in Nederland' in het onderhavige geval in het gedrang kan komen indien de NSW-faciliteit niet mede van toepassing zou zijn op de verkrijging van een onderbedelingsvordering, heeft de Hoge Raad bepaald dat uitsluitend de langstlevende echtgenote als verkrijger van het landgoed (het object) een beroep toekomt op de NSW-vrijstelling. Het wettelijk erfrecht (de wettelijke verdeling) is niet goed afgestemd op de NSW-faciliteit.

Betekenis voor de praktijk

Het Concept bevat zowel aanscherpingen als verruimingten ten opzichte van de huidige regeling. Voor landgoedeigenaren is het van belang na te gaan welke wijzigingen van het Rangschikkingsbesluit op hun landgoed van toepassing (kunnen) zijn en bij toekomstige handelingen rekening te houden met de voorgestelde wijzigingen.

Voetnoten

[1]

Mr. Chantal Kolk is als kandidaat-notaris verbonden aan Nysingh advocaten en notarissen, chantal.kolk@nysingh.nl, www.nysingh.nl.